

ABSTRACT

Viktoria Kornienko, Oleksii Sheviakov. The problem of the development of the rehabilitation potential of the personality of the legal specialist. The article identifies the features of studying the problem of development of the rehabilitation potential of the personality of a specialist in the legal field. The optimization factors of the rehabilitation potential of the individual for the psychological support of social support of specialists are studied. Theoretical and methodological provisions on the systemic structure of mental phenomena and the concept of development of rehabilitation capacity of the individual are characterized. A set of research methods is considered: information-theoretical, verbal-communicative, psychometric. The essence of the methodological approach based on empirical data, which includes research aimed at harmonizing the psychological state of specialists, is emphasized. The methodical complex of psychological support of development of rehabilitation potential of the person is considered. The role of a social psychologist and the content of social work on the formation of psychological foundations for the development of rehabilitation potential are noted. It is established that the use of theoretical and methodological basis of existing approaches to the psychological support of the development of rehabilitation potential of the individual is insufficient to assess and regulate its psychological state. Therefore, the use of a comprehensive approach to the assessment of psychological states from the standpoint of ideas about the rehabilitation potential of the individual, creates conditions for timely diagnostic (control, evaluation) and corrective (optimization, prevention) work in rehabilitation.

Keywords: *rehabilitation potential, psychological condition, specialists, development, methodological approach, social support.*

УДК 343.98

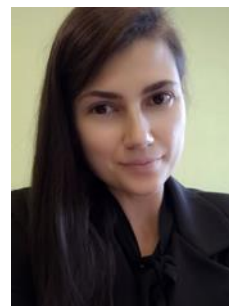
DOI: 10.31733/2078-3566-2021-6-298-306

Ігор ШИНКАРЕНКО[©]
кандидат юридичних наук,
професор

Ганна СПІЦИНА[©]
доктор юридичних наук,
професор

Тетяна ПОДЗОЛКОВА[©]
здобувач вищої освіти ступеня
доктора філософії (PhD)

*(Національний аерокосмічний університет
«Харківський авіаційний інститут ім. М. Є. Жуковського», м. Харків, Україна)*

**МОРАЛЬНІ ТА ПРАВОВІ ВИКЛИКИ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ
ПРОФАЙЛІНГУ В ПРОТИДІІ ЗЛОЧИННОСТІ**

Особливої актуальності набуває впровадження інноваційних методів у протидії злочинності, одним з яких є профайлінг. Визначено, що є низка моральних та правових проблем щодо використання у протидії злочинності профайлінга, криміналістично-психологічних, мультибіометричних, мультимодальних та багатофакторних методик реєстрації й ідентифікації до значного кола осіб. Метою статті є визначення наявних проблем використання методу профайлінга з погляду морального та правового аспектів. Визначено сучасні проблеми формування новітніх напрямів використання біометричних технологій у протидії кримінальним та

© І. Шинкаренко, 2021
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-5524-2259>
sir2009@ukr.net

© Г. Спіцина, 2021
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-9131-0642>
spitsyna_hanna@ukr.net

© Т. Подзолкова, 2021
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-0096-3678>
t.podzolkova@khai.edu

іншим видам правопорушень. Виокремлено завдання окремих видів профайлінга. Надано загально-теоретичні рекомендації щодо формування тактичної моделі профайлінга. На ґрунті системного та історичного аналізу використання профайлінга на різних етапах розвитку суспільства уточнено класифікацію видів профайлінга. Наголошено на поширеності його використання в діяльності правоохоронних органів різних країн. Надано увагу моральним та правовим аспектам використання профайлінга та ситуації, що склалась із правами людини під час його використання. Визначені напрями удосконалення законодавчого регулювання профайлінга.

Ключові слова: мораль, етичність, правове регулювання, профайлінг, профілювання злочинців, психологічний портрет злочинця, моральні норми.

Постановка проблеми. Становлення незалежної України визначило необхідність формування сучасного теоретичного, правового та методологічного підґрунтя протидії загрозам національної безпеки. Означене неможливо без створення науково-обґрунтованих організаційно-тактичних моделей попередження, виявлення, розслідування окремих видів кримінально-протиправної діяльності на підґрунті використання інноваційних криміналістичних методів і заходів.

До інноваційних технологій протидії кримінально-протиправній діяльності належить впровадження профайлінга, біометричних, мультибіометричних, мультимодальних та багатофакторних методик ідентифікування ймовірних суб'єктів кримінальних правопорушень.

Водночас у світовому науковому суспільстві панує думка про наявність низки моральних та правових проблем щодо використання профайлінга, криміналістично-психологічних, мультибіометричних, мультимодальних та багатофакторних методик реєстрації й ідентифікації до великого кола осіб. Утворюється основа втручання у правейсі великої кількості людей.

Тож постає проблема реалізації у правоохоронній діяльності положень Конституції України щодо того, що «права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави» [1].

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Проблеми використання профайлінга у різних сферах протидії злочинності та забезпечення суспільства набули актуалізації у різних наукових дослідженнях:

– розробка сучасної криміналістичної теорії особи злочинця та на її підґрунті використання кримінальної реєстрації, криміналістичних обліків та інформаційно-пошукових систем як базових джерел накопичення інформації стосовно особи злочинця та конкретні шляхи вдосконалення наявної системи кримінальної реєстрації та профілювання особи злочинця [2, с. 2];

– розробка теоретико-прикладних засад підвищення ефективності використання профайлінга у сфері виявлення загроз державної безпеки [3, с. 2];

– визначення напрямів теоретичного, правового та методичного забезпечення удосконалення організації і тактики використання профайлінга у діяльності Національної поліції України [4];

– тактика використання профайлінга у розслідуванні, під час вербального та невербального спілкування [5, с. 40–44] та ін.

Вивчення результатів наукових розвідок, здійснених у різних країнах світу, свідчить, що дослідження правових, моральних, організаційних проблем використання біометричних технологій можливо поділити на наступні групи:

– вивчення чинників прозорого та підконтрольного використання біометричних характеристик для ідентифікації окремих осіб та стандартизації такої діяльності відповідно до норм міжнародного законодавства, забезпечення гарантій прав людини [6–7];

– формування теоретичного підґрунтя законодавчого закріплення біометричної конфіденційності [8];

– розробка стратегії використання біометричних технологій з метою ідентифікації конкретної особи за «голосовим відбитком», а також розпізнавання обличчя за відео-фотоматеріалами для вирішення завдань забезпечення різних напрямів діяльності [9, с. 120–133];

– окремий напрям дискусій у сфері використання біометричних технологій для вирішення різних завдань протидії кримінально-протиправної діяльності та нейтралізації загроз конкретним суб'єктам та об'єктам (проблеми права гідності) [10].

Означене свідчить про актуалізацію серед зарубіжних та українських вчених досліджень, спрямованих на формування теоретичних засад використання профайлінга у практичній діяльності.

Однак, як правило, такі теоретичні розробки мають загальний характер з метою охопити все коло проблем. Тому настає час формування напрямів наукових досліджень за актуальними напрямками використання профайлінга у різних сферах суспільної практики з акцентуванням на моральні та правові чинники його здійснення.

Метою статті є визначення наявних проблем використання методу профайлінга з погляду морального та правового аспекту.

Виклад основного матеріалу. У дисертаційних дослідженнях останніх років вчені, спираючись на закордонні джерела, дотримуються думки, що першим психологічний профіль злочинця склав англійський хірург Томас Бонд. Томас Бонд, вивчаючи матеріали, пов'язані з розслідуванням Джека Потрошителя, описав ймовірний портрет підозрюваного. Все це суттєво звувало коло підозрюваних, вбивцю так і не знайшли, проте злочини припинилися [11].

Але наведене нами дослідження проблем формування теоретичного та інформаційного підґрунтя кримінального аналізу дозволяє уточнити ці дані. Появу окремих елементів профайлінга треба віднести до 1846 року, коли детективами поліції Лондона здійснювався аналіз вчинених злочинів та їх суб'єктів, що полягав у класифікації профілів злочинців відповідно до видів вчинених кримінальних правопорушень.

Треба відзначити, що наприкінці XIX початку XX століття розшукове відділення Київської міської поліції вперше проаналізувало механізм злочинів та осіб, що їх вчиняють, а також визначило орієнтовні особистісні портрети [12, с. 245–261].

Наступним етапом використання профайлінгу у діяльності поліцейських установ став Перший з'їзд Міжнародної асоціації начальників поліції (1922 р.), після проведення якого було запроваджено єдину програму боротьби з організованою злочинністю.

На теренах України, що входила до складу СРСР, важливе місце в протидії злочинності того часу відводилося інформаційному забезпеченню. Існували кабінети з вивчення злочинності і особи злочинця. Однак проблемами особи злочинця займалися переважно лікарі психіатри або юристи, які в своїх дослідженнях використовували дані медиків. На початку 30-х років XX століття кабінети стали займатися тільки питаннями виправно-трудова і кримінальної політики. А з 1933 року були припинені всі дослідження особи злочинця [13, с. 169–172].

Наприкінці тридцятих років основними формами кримінального аналізу стали картки і справи оперативного обліку. Однак відсутність системного підходу до організації обліків приводило до надмірної розманітності їхніх форм і видів, не об'єднаних у єдину систему, що фактично гальмувало впровадження кримінального аналізу та його підґрунтя – профайлінгу.

Значним поштовхом розвитку кримінального аналізу, як напряму діяльності поліції, став період 60–70-х років XX століття. У цей період до складу поліцейських підрозділів на рівні великих відділів поліції США увійшли розвідувальні підрозділи, до складу яких входили аналітичні групи.

Підґрунтям став пік злочинності та ухвалення Закону про боротьбу зі злочинністю. В цей період створюється Агентство фінансової допомоги правоохоронним органам США у боротьбі з організованою злочинністю. Означене стало поштовхом видання підручників та довідників для кримінальних аналітиків та методики використання кримінального аналізу. Наслідком стало формування наприкінці 70-х років минулого століття Комплексної програми кримінального застереження ICAP, яка стала підґрунтям переходу на більш вищий рівень кримінального аналізу та його професіоналізації на основі профілювання злочинців та кримінально активних осіб [14, с. 245–253].

Широкого поширення кримінальний профайлінг отримав з 1985 року, коли з метою сприяння розкриттю серійних злочинів ФБР було започатковано ViCAP – програму затримання насильницьких злочинців.

Україна в подальшому не залишилася поза межами розвитку профайлінгових технологій, особливо у період формування суверенної України.

В подальшому з 70-х років XX-го століття виклики боротьби з терористичною загрозою критичній інфраструктурі сприяли використанню профайлінга на транспорті. Револьюційним став період 1990-х рр., а отже, початок формування інформаційного

суспільства та змін у підходах до діяльності поліції у бік створення системи протидії всім видам злочинності. Це сприяло створенню Міжнародної асоціації кримінальних аналітиків (ІАСА), яка формує стратегію та напрями діяльності кримінальних аналітиків у всьому світі та активному застосуванню різних видів інформаційних систем [15].

Це призвело до того, що профайлінг став частиною кримінального аналізу та сформувався в окремий напрям професійної діяльності, спрямований на створення системної протидії злочинності на стадіях запобігання, виявлення, припинення та розслідування кримінальних правопорушень.

На сьогодні метод профайлінга використовується в багатьох сферах життя, в бізнесі, в банківській сфері, при прийомі на роботу, в сімейних відносинах, забезпечення всіх видів транспорту, правоохоронній діяльності [16, с. 154–158].

З огляду на набуття зацікавленості фахівців у різних сферах комунікативної діяльності щодо визначення надійності персоналу та виявлення загроз з боку різних суб'єктів, можна констатувати наявність таких видів профайлінга:

- транспортний профайлінг;
- прикордонний профайлінг [17, с. 327–330];
- етно-географічний профайлінг [18, с. 11];
- готельний профайлінг;
- бізнес-профайлінг;
- кримінальний профайлінг;
- аудит-профайлінг;
- адвокатський профайлінг;
- кадровий профайлінг;
- сімейний профайлінг [4, с. 21].

Наукові дослідження, здійснені останніми роками у сфері психології криміналістики, теорії управління та інших прикладних галузях юридичної науки, визначають, що основними завданнями профайлінга є:

- забезпечення відповідних об'єктів транспорту від зовнішніх та внутрішніх загроз та окремих осіб;
- запобігання, виявлення, припинення та розкриття кримінальних правопорушень на ґрунті типових профілей злочинців;
- виявлення потенційно криміногенних осіб, від яких можливо очікувати вчинення кримінальних правопорушень;
- супроводження окремих видів діяльності;
- створення профілей фігурантів оперативно-розшукового та кримінальних проваджень, а також кримінально активних осіб;
- вивчення особистостей осіб та рівня довіри до них, яким надається доступ до відповідних важливих документів та корпоративної, службової інформації, а також до даних обмеженого користування;
- моніторинг особистісних характеристик на відповідність кандидата запропонованій посаді тощо.

Основний зміст профайлінга становить формування системної моделі профілю злочинця на ґрунті розробки системи запитань, спрямованих на виявлення нестандартних реакцій суб'єктів відповідного роду діяльності або оперативної уваги з боку державних і приватних структур, що займаються забезпеченням конкретних об'єктів [18]. Загальні теоретико-тактичні засади системи наукових досліджень спираються на знання про типи осіб оперативної уваги та враховують загальні основи комунікації з ними, а також типові реакції на «складні» питання.

Зважаючи на тактично-криміналістичні засади опитування, допиту під час кримінального провадження та оперативно-розшукової діяльності, тактичне подання питань повинно йти від простих до складних, пов'язаних між собою смисловим змістом та логічно продовжувати й уточнювати попередні.

Використання профайлінга завжди пов'язано з використанням біометричних технологій щодо ідентифікації осіб, а це ставить виклики моральності та законності їх використання і, як наслідок, взагалі методу профілювання злочинців та кримінально-активного оточення.

Зважаючи на специфічність профайлінга як технології, він становить систему методів, що можуть порушувати або обмежувати права громадян. До них належать: спостереження (зовнішнє та внутрішнє), особистий огляд, огляд речей, зупинка для

опитувальної бесіди, сканування вербальної та невербальної інформації під час спілкування з об'єктом профайлінга, конспіративні методи отримання інформації про об'єкт профайлінга. В юридичній практиці такі спеціальні заходи застосовуються державою тільки під час протидії злочинності, забезпечення громадської безпеки, а інтереси значної більшості в умовах забезпечення їхньої безпеки чи національних інтересів держави можуть превалювати над інтересами, правами окремої людини, соціальної групи [3, с. 83–84].

Під час профайлінга під час проведення спостереження за особою правове підґрунтя Конституція України та ЗУ «Про оперативно-розшукову діяльність», який визначає, що здійснювати спостереження за особою, річчю або місцем, а також аудіо-, відеоконтроль місця можливо згідно з положеннями статей 269, 270 Кримінального процесуального кодексу України [19]. Якщо спостереження здійснене приховано й без попередньої згоди особи, то згідно з Конституцією України це потрібно розглядати як втручання в особисте життя та застосовується лише у випадках, визначених законом в інтересах національної безпеки й прав людини [1]. Перевірка документів під час профайлінга регулюється ЗУ «Про Національну поліцію», ЗУ «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб», ЗУ «Про охоронну діяльність», ЗУ «Про боротьбу з тероризмом». Окремим проблемним питанням стає використання інтелектуальних систем відеоспостереження як засобу технічного профайлінга, а також зберігання та використання інформації. Означене актуально для громадян усіх країн світу, які поступово виявляються відкритими, незахищеними для новітніх технологій, – подібні сканери встановлюються в міжнародних аеропортах, вказану технологію використовує Facebook і більшість технологічних компаній [3, с. 88].

В демократичному суспільстві загально визнані права людини і громадянина у сфері інформації є основним критерієм, що характеризує стан інформаційної безпеки конкретної особи і суспільства загалом. На нормативному рівні це зазвичай виражається у конституційних гарантіях свободи слова та доступності інформації для кожного громадянина (свобода публічних висловлювань незалежно від їхнього політичного змісту; забезпечення безперешкодного отримання громадянами повної та неупередженої інформації). Обмеження цього фундаментального права людини розглядається як виняток із загального принципу відкритості інформації та реалізується тільки відповідно до чинного законодавства і лише в окремих випадках.

Конституція України є гарантом зазначених положень. Крім того, Основний закон є нормативно-правовим фундаментом інформаційного законодавства України.

Здійснення цих прав може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя.

У міжнародних документах, таких як Загальна декларація прав людини та Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (стаття 19), дотримуватися яких зобов'язалися країни-учасниці ОБСЄ, у тому числі і Україна, яка є стороною вищезазначених документів, йдеться про дотримання свободи слова. Зокрема, стаття 19 Загальної декларації говорить: «Кожна людина має право на свободу переконань і на вільне їх виявлення; це право включає свободу безперешкодно дотримуватися своїх переконань та свободу шукати, одержувати і поширювати інформацію та ідеї будь-якими засобами і незалежно від державних кордонів». Крім того, це право вказане та юридично закріплене у статті 19 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права.

Основоположні права людини вперше на міжнародному рівні були викладені та зафіксовані у грудні 1948 року у «Загальній декларації прав людини», ухваленій та проголошеній 10 грудня 1948 року резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН 10 грудня 1948 року.

Подальша деталізація основоположних прав людини та визначення механізму їх забезпечення відображено у «Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод», ухваленій в Римі 4 листопада 1950 року урядами держав – членів Ради Європи.

Верховна Рада України ратифікувала цю Конвенцію 17.07.1997, яка набрала чинності для України 11.09.1997.

Технологічний прогрес дуже ускладнив реалізацію та захист права на анонімність, адже у розвинутому соціумі особу можна ідентифікувати за 2D- та 3D-

зображеннями, голосом, ДНК, відбитками пальців рук, сітківкою ока, унікальним малюнком на долонях. Використовуючи мобільний телефон, розраховуючись банківською карткою, індивіди прямо чи опосередковано оприлюднюють про себе великий обсяг інформації, аналіз якої дозволяє сформувати відповідний профіль особи. На сьогодні держави мають велику змогу для ідентифікації громадян у повсякденному житті, контролю за їх поведінкою, впливу на їх свідомість [20].

Зважаючи на зазначене, звернемо увагу на низку актуальних проблем, що потребують всебічного наукового опрацювання і належного правового забезпечення, зокрема:

- відсутні належні організаційно-правові механізми захисту відомостей стосовно громадян України, що містяться у державних реєстрах;
- відкритий доступ до узагальнених відомостей про громадян та їхнє майно може використовуватись злочинними організаціями, групами і особами та створювати реальні загрози правам і безпеці громадян;
- відсутні ефективні правові механізми забезпечення зберігання біометричних даних і надання до них доступу, зокрема третім особам;
- потребують належного врегулювання питання обміну і захисту біометричних даних на міждержавному та міжнародному рівні.

Потрібно звернути увагу на необхідність фіксації інформації під час профілювання осіб, які можуть мати загрозу громадськості та державній безпеці загалом. Створення спеціальних реєстрів таких осіб та банку даних з обмеженим використанням таких даних на рівні інформації обмеженого користування.

Водночас виникають проблеми моральності використання профайлінга у протидії злочинності та забезпеченні конкретних об'єктів. Проблеми моральності різноманітних комунікаційних методів та використання профайлінга у боротьбі зі злочинністю сьогодні у полі зору юристів-практиків, правозахисників, теоретиків права, процесуалістів, криміналістів, розробників теорії ОРД та розвідки, а також філософів.

Згідно з етимологічним тлумаченням мораль (від лат. *moralis* – моральний, *mores* – звичаї, поведінка) – форма суспільної свідомості і вид суспільних відносин (моральні відносини) [21, с. 770], та сфера з палітри етичних цінностей, яка, передусім, визнається кожною людиною, моральний характер – вчення про моральність, проблему добра і зла, мораль. Етика учить оцінювати деяку ситуацію, щоб зробити можливими етичні (моральні) правильні вчинки, досліджує, що в житті і у світі має цінність. Сучасна філософія розглядає етику як науку про мораль (моральність) [22].

Зважаючи на це трактування моралі, ще у ХІХ столітті науковці у галузі кримінального процесу переважно дотримувалися думки щодо відмови кримінальної практики від негласних методів отримання інформації та здійснених поза межами кримінального процесу будь-яких інформаційних дій.

Водночас сучасна наукова думка зумовлює соціальну необхідність і корисність використання інноваційних, у тому числі негласних, методів у протистоянні злочинному середовищу (НС(Р)Д).

З означеного можемо констатувати, що використання профайлінга та біометричних технологій у протидії злочинності є компроміс, на який йде суспільство для досягнення морально-позитивних цілей. Умовами моральності цього є:

- наявність морально-позитивної мети (встановлення об'єктивної істини під час кримінального провадження, забезпечення великої кількості об'єктів та осіб; захист інтересів суспільства тощо) з використанням профайлінга та біометричних методик ідентифікації особи, і як наслідок, захист або забезпечення порушених прав і свобод постраждалого;
- заборона безпідставного втручання у особисте життя громадян та розголошення отриманої під час профайлінга інформації іншим особам;
- законодавча регламентація підстав, переліку суб'єктів щодо яких може використовуватись профайлінг та методи біометричної ідентифікації під час протидії злочинності та забезпечення конкретних об'єктів.

Висновки. 1. Наведене означає, що моральність використання профайлінга визначається: його метою; морально-етичною основою; критерієм допустимості його використання.

2. Однією з умов моральної легітимності використання профайлінгу є детальна його регламентація у законодавчих та нормативних актах, що на сьогодні здійснено не

повністю.

3. Використання спеціальних знань під час профайлінга повинно зачіпати права людини, громадянина, ґрунтуючись на чинному законодавстві, принципах чесності й законності. Посадова чи будь-яка особа, застосовуючи такі спеціальні знання та навички щодо потенційно небезпечної особи чи будь-якої особи загалом (здійснюючи профілювання), повинна чітко розуміти межі дозволеного.

4. Окремим проблемним питанням стає детальне законодавче визначення матеріальних та формальних підстав збору інформації про особистісні характеристики суб'єктів кримінальної активності з метою використання профайлінга на підґрунті прозорого та підконтрольного використання біометричних, психо-фізіологічних характеристик для ідентифікації окремих осіб та стандартизації такої діяльності відповідно до норм міжнародного законодавства забезпечення гарантій прав людини.

Тож ефективність протидії злочинності залежить від реалізації інноваційних технологій у науково-дослідному процесі, і як наслідок, формування ефективної організаційно-тактичної моделі профайлінга під час убезпечення конкретних об'єктів, попередження, виявлення та розслідування кримінальних правопорушень на ґрунті стандартів ЄСПЛ щодо забезпечення прав і свобод людини.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28.06.1996. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Калюга К. В. Особа злочинця як об'єкт криміналістичного дослідження: сучасний стан та перспективи розвитку : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09 / Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. Дніпро, 2021. 474 с.
3. Тихоненко О. О. Механізми профайлінгу в сфері виявлення загроз в державній безпеці : дис. ... канд. наук з держ. управління : 25.00.05 / Нац. ун-т цивільного захисту України. Харків, 2021. 287 с.
4. Дідковська-Бідюк М. В. Психолого-правові засади використання профайлінгу в діяльності Національної поліції : дис. ... д-ра філософії за спец. 053 – Психологія / Нац. академія внутр. справ. Київ, 2021. 189 с.
5. Pletenets V. M. Features of the use of profiling in detecting evidence of resistance to an investigation. *Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe (East European Scientific Journal)*. № 5 (57). 2020. P. 40–44.
6. Information technology : vocabulary. Part 37 : Biometrics. ISO / IEC 2382-37: 2017 (E). URL : https://webstore.iec.ch/preview/info_isoiec2382-37%7Bed2.0%7Den.pdf.
7. Dr. Krisztina Huszti-Orbán, Prof. Fionnuala Ní Aoláin Use of Biometric Data to Identify Terrorists: Best Practice or Risky Business? HUMAN RIGHTS CENTER University of Minnesota, 2020. 44 p. URL: <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Terrorism/biometricsreport.pdf>.
8. Tiffany C. Li. In 2015, the US office of personnel management suffered one of the biggest cybersecurity breaches the us government has faced yet. Boston University School of Law. JUNE 1, 2020. URL : <https://www.bu.edu/law/record/articles/2020/tiffany-li-biometric-privacy/>.
9. Mohammad Dastbaz Emerging Technologies and the Human Rights Challenge of Rapidly Expanding State Surveillance Capacities. Strategic Intelligence Management. National Security Imperatives and Information and Communications Technologies. 2013, P. 120-133.
10. Facial recognition technology: fundamental rights considerations in the context of law enforcement. FRA Focus URL: https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/196206/FRA-Facial_recognition_technology_fundamental_rights_onsiderations_in20law%20enforcement.pdf.
11. Арпентьева М. А. Профайлинг в работе сотрудников пограничных войск. *Актуальные проблемы обеспечения пограничной безопасности : материалы II Междунар. заоч. науч.-практ. конф. (г. Минск, 21 февраля 2018 г.)* : в 2 ч./; редкол. : В. Д. Гришко и др. Минск : ГУО «ИПС РБ», 2018. Ч. 1. 309 с.
12. Антологія сиску : в 14 т. / відп. ред. Ю. І. Римаренко, В. І. Кушеречь. Київ : Знання України, 2005. Т. 1: Документи та матеріали з кримінального сиску (1397-1918) / упоряд.: Ю. І. Римаренко, В. М. Чисншков, І. Р. Шинкаренко та ін. 778 с.
13. Давиденко М. Л. Еволюція вчення про особу злочинця. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Право*. 2014. № 1137. Вип. 18. С. 169–172.
14. Шинкаренко І. Р. Проблеми запровадження кримінального аналізу в діяльність підрозділів кримінальної поліції: теоретико-історичне підґрунтя. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2017. № 1. С. 245–253.
15. Problem-oriented policing. Wikipedia. URL : https://en.wikipedia.org/wiki/Problem-oriented_policing.
16. Подільчак О. М. Кримінологічний профайлінг – реалізація вчення про особу злочинця. *Право і суспільство*. 2017. № 4. Ч. 2. С. 154–158.
17. Корольов В. Застосування профайлінгу на державному кордоні України.

Підприємництво, господарство і право. 2019. № 3. С. 327–330.

18. Руть Ю. В., Мартинова Т. О. Психологія профайлінга : навч. посібник. Київ : ДП Вид-дім «Персонал», 2018. 236 с.

19. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18.02.2001. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>.

20. Проблеми захисту прав людини в інформаційному суспільстві : матеріали Наук.-практ. конф. (м. Київ, 1 квітня 2016 р.) ; упоряд.: В. М. Фурашев, С. Ю. Петряєв. Київ : НДПП НАПрН України ; Національний інститут стратегічних досліджень ; Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини ; НТУУ «КПІ» Вид-во «Політехніка». 2016, 150 с.

21. Юридична енциклопедія : в 6-и т. ; редкол. Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Київ : Укр. енцикл., 2001. Т. 3. 864 с.

22. Основи філософських знань : посібник. URL: <http://subject.com.ua/philosophy/osnovi/180.html>.

Надійшла до редакції 13.12.2021

References

1. Konstytutsiya Ukrainy vid 28.06.1996 [Constitution of Ukraine of June 28, 1996]. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy*. 1996. № 30, art. 141. [in Ukr.].

2. Kalyuha, K. V. (2021) Osoba zlochyntsa yak ob'ekt kriminalistychnoho doslidzhennya: suchasnyu stan ta perspektivu rozvytku [The person of the criminal as an object of forensic research: current status and prospects] : dys. ... d-ra yuryd. nauk : 12.00.09 / Dniprop. derzh. un-t vnutr. sprav. Dnipro, 474 p. [in Ukr.].

3. Tykhonenko, O. O. (2021) Mekhanizmy profaylinhu v sferi vyyavlennya zahroz v derzhavnyi bezpetsi [Mechanisms of profiling in the field of threat detection in state security] : dys. ... kand. nauk z derzh. upravlinnya : 25.00.05 / Nats. un-t tsyvil'noho zakhystu Ukrainy. Kharkiv, 287 p. [in Ukr.].

4. Didkovs'ka-Bidyuk, M. V. (2021) Psykholoho-pravovi zasady vykorystannya profaylinhu v diyal'nosti Natsional'noyi politysiyi [Psychological and legal principles of using profiling in the activities of the National police] : dys. ... d-ra filosofiyi za spets. 053 – Psykholohiya / Nats. akademiya vnutr. sprav. Kyiv, 189 p. [in Ukr.].

5. Pletenets, V. M. () Features of the use of profiling in detecting evidence of resistance to an investigation. *Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe (East European Scientific Journal)*. № 5 (57). 2020, pp. 40–44.

6. Information technology : vocabulary. Part 37 : Biometrics. ISO / IEC 2382-37: 2017 (E). URL : https://webstore.iec.ch/preview/info_isoiec2382-37%7Bed2.0%7Den.pdf.

7. Dr. Krisztina Huszti-Orbán, Prof. Fionnuala Ní Aoláin Use of Biometric Data to Identify Terrorists: Best Practice or Risky Business? HUMAN RIGHTS CENTER University of Minnesota, 2020. 44 p. URL: <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/ Terrorism/biometricsreport.pdf>.

8. Tiffany C. Li. In 2015, the US office of personnel management suffered one of the biggest cybersecurity breaches the us government has faced yet. Boston University School of Law. JUNE 1, 2020. URL:<https://www.bu.edu/law/record/articles/2020/tiffany-li-biometric-privacy/>.

9. Mohammad Dastbaz Emerging Technologies and the Human Rights Challenge of Rapidly Expanding State Surveillance Capacities. Strategic Intelligence Management. National Security Imperatives and Information and Communications Technologies. 2013, P. 120-133.

10. Facial recognition technology: fundamental rights considerations in the context of law enforcement. FRA Focus URL: https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/196206/FRA-Facial_recognition_technology_fundamental_rights_considerations_in20law%20enforcement.pdf.

11. Arpent'eva, M. A. (2018) Profayling v rabote sotrudnikov pogranychnykh voysk [Profiling in the work of border troops]. *Aktual'nyye problemy obespecheniya pogranychnoy bezopasnosti : materialy II Mezhdunar. zaoch. nauch.-prakt. konf. (g. Minsk, 21 fevralya 2018 g.)* : v 2 ch./; redkol. : V. D. Grishko i dr. Minsk : GUO «IPS RB», part 1, 309 p. [in Russ.].

12. Antolohiya sysku [Anthology of the investigation] : v 14 t. / vidp. red. Yu. I. Rymarenko, V. I. Kusherets'. Kyiv : Znannya Ukrainy, 2005. T. 1: Dokumenty ta materialy z kryminal'noho sysku (1397-1918) / uporyad.: YU. I. Rymarenko, V. M. Chysnshkov, I. R. Shynkarenko ta in. 778 p. [in Ukr.].

13. Davydenko, M. L. (2014) Evolyutsiya vchennya pro osobu zlochyntsa [Anthology of the breast]. *Visnyk Kharkivs'koho natsional'noho universytetu imeni V. N. Karazina. Seriya : Pravo*. № 1137, issue 18, pp. 169–172. [in Ukr.].

14. Shynkarenko, I. R. (2017) Problemy zaprovadzhennya kryminal'noho analizu v diyal'nist' pidrozdiliv kryminal'noyi politysiyi: teoretyko-istorychne pidgruntya [Problems of introducing criminal analysis in the activities of criminal police units: theoretical and historical basis]. *Naukovyy visnyk Dnipropetrovs'koho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav*. № 1, pp. 245–253. [in Ukr.].

15. Problem-oriented policing. Wikipedia. URL : https://en.wikipedia.org/wiki/Problem-oriented_policing.

16. Podil'chak, O. M. (2017) Kryminolohichnyy profaylinh – realizatsiya vchennya pro osobu zlochyntsa [Criminological profiling – the implementation of the doctrine of the identity of the offender]. *Pravo i suspil'stvo*. № 4, part 2, pp. 154–158. [in Ukr.].

17. Korolyov, V. (2019) Zastosuvannya profaylinhu na derzhavnomu kordoni Ukrainy

[Application of profiling on the state border of Ukraine]. *Pidpryyemnystvo, hospodarstvo i pravo*, № 3, pp. 327–330. [in Ukr.].

18. Rul' Yu. V., Martynova, T. O. (2018) *Psykholohiya profaylinha* [Psychology of profiling] : navch. posibnyk. Kyiv : DP Vyd. dim «Personal», 236 p. [in Ukr.].

19. Pro operatyvno-rozshukovu diyal'nist' [On operational-search activity] : Zakon Ukrainy vid 18.02.2001. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>. [in Ukr.].

20. Problemy zakhystu prav lyudyny v informatsynomu suspil'stvi [Problems of human rights protection in the information society] : materialy Nauk.-prakt. konf. (m. Kyiv, 1 kvitnya 2016 r.) ; uporyad.: V. M. Furashev, S. Yu. Petryayev. Kyiv : NDIIP NAPrN Ukrainy ; Natsional'nyy instytut stratehichnykh doslidzhen' ; Sekretariat Upovnovazhenoho Verkhovnoyi Rady Ukrainy z prav lyudyny ; NTUU «KPI» Vyd-vo «Politekhnik». 2016, 150 p. [in Ukr.].

21. Legal encyclopedia; redkol. Yu. S. Shemshuchenko (holova redkol.) ta in. Kyiv : Ukr. entsykl., 2001. Vol. 3. 864 p. [in Ukr.].

22. *Osnovy filosofs'kykh znan'* [Fundamentals of philosophical knowledge] : posibnyk. URL: <http://subject.com.ua/philosophy/osnovi/180.html>. [in Ukr.].

ABSTRACT

Ihor Shynkarenko, Hanna Spitsyna, Tetiana Podzolkova. Moral and legal challenges regarding use of profiling to combat crime. At present, the introduction of innovative methods in combating crime, one of which is profiling, is becoming especially important. It is determined that there are a number of moral and legal problems related to the use of profiling, forensic psychological, multibiometric, multimodal and multifactor methods of registration and identification of a significant number of people. The aim of the article is to identify the existing problems of using the method of profiling in terms of moral and legal aspects. The given article identifies modern problems of formation of the newest directions of use of biometric technologies in counteraction to criminal and other kinds of offenses.

The article also highlights the tasks of certain types of profiling. General theoretical recommendations for the formation of a tactical model of profiling are given. Based on a systematic and historical analysis of the use of profiling at different stages of development of society, the classification of types of profiling has been specified. The article emphasizes the prevalence of the use of profiling in the activities of law enforcement agencies of different countries. The paper pays attention to the moral and legal aspects of the use of profiling and the situation with human rights during its use. In particular, the morality of the use of profiling is determined by its purpose, moral and ethical basis, the criterion of admissibility of its use. The directions of improvement of legislative regulation of profiling have been defined.

Keywords: *morality, ethics, legal regulation, profiling, profiling of criminals, psychological portrait of a criminal, moral norms.*